



คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจเกษตรสีเขียว Agripreneurship Characteristics in Green Agribusiness

มรกด กำแพงเพชร^{1*} สวรรยา ธรรมอภิพล² และนรินทร์ สังข์รักษา³

1 นักศึกษาปริญญาเอกหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ มหาวิทยาลัย
ศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

เลขที่ 1 หมู่ 3 ตำบลสามพระยา อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120

Morakhot Kamphaengphet, Sawanya Thammaapipon and Narin Sangraksa.

Doctor of philosophy in Management, Faculty of Management Science Silpakorn University.

1 moo3 Sampraya, Cha-am, Phetchaburi

*E-mail : morakhot@hotmail.com

บทคัดย่อ

เมื่อความตระหนักในสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปรากฏการณ์ไปทั่วโลก ส่งผลให้ผู้บริโภคมีจิตสำนึกต่อระบบนิเวศและทำให้พื้นฐานทัศนคติของสาธารณะชนเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียวนี้ทำให้บทบาทของเกษตรกรทั่วโลกถูกพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรกร เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs) ดังนั้นแนวคิดการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกทำให้การพัฒนาเกษตรกรกลายเป็นหนึ่งในโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ซึ่งผลักดันให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจเปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิมไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ และเกษตรกรต้องเป็นเกษตรกรแบบผู้ประกอบการ ดังนั้นการนำคุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จมาใช้พัฒนาเกษตรกร จะส่งผลให้เกษตรกรมีความสามารถในการสร้างและพัฒนาธุรกิจที่ทำให้ผู้บริโภคนิยมในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่ตระหนักถึงโอกาสทางธุรกิจใหม่ มีความสามารถด้านเครือข่าย มีทักษะการบริหารจัดการ การตลาดและการขาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ ซึ่งความสามารถนี้จะทำให้ผู้ประกอบการเกษตรกรประสบความสำเร็จในธุรกิจเกษตรสีเขียว

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกร ความสำเร็จในธุรกิจ ธุรกิจเกษตรสีเขียว



Abstract

As concern for the environment becomes a universal phenomenon, surely the profile of the ecologically conscious consumer has evolved along with this fundamental shift in public attitude. After the Green Economy, the role of the farmers worldwide has been developed to become an agricultural entrepreneur. The role aims at reducing the economic inequality and raising the social environment-friendly which are the goal of sustainable development (SDGS). The concept of Entrepreneurial Orientation is a new paradigm for driving the world economy. The development of a farmer is one of the Thailand 4.0 model goals. It is driving to reform the economic structure by changing a traditional agriculture to a modern agriculture. The farmers should have the Agripreneurship characteristics to become a successful farmer. The Agripreneurship characteristics will increase the ability to create and develop a profitable business in the changing business environment and increase the awareness of a new business opportunity. Furthermore, it will help farmers to build the business network and develop the skills of management, marketing and sale, and strategy management. Agripreneurship characteristics will help the agricultural entrepreneurs to be successful in Green Agribusiness.

Keywords : Agripreneurship Characteristics, Business Success, Green Agribusiness

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงการเกษตรโลกในศตวรรษที่ 21 มาจากการผลกระทบของการพัฒนาเศรษฐกิจสีเขียว เพื่อรักษาระบบอาหารของโลก ให้มีอาหารที่สมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับคนที่ด้อยโอกาสทั่วโลก (Mason and Garcia, 1993; McGuire, 1993) ทำให้ภาคการเกษตรทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในหลายปีที่ผ่านมา บทบาทของเกษตรกรทั่วโลกได้เปลี่ยนไปตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals (SDGs)) เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นแนวคิดการมุ่งเน้นการเป็นผู้ประกอบการจึงเป็นกลยุทธ์ภายใต้กระบวนทัศน์ใหม่ เป็นที่ยอมรับในหลายประเทศทั่วโลกว่าผู้ประกอบการคือ ผู้ขับเคลื่อนความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Mokaya, Namusonge and Sikalieh, 2012) รัฐบาลในประเทศกำลังพัฒนาจึงพิจารณานำแนวคิด การเป็นผู้ประกอบการมาพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะผู้ประกอบการคือ ผู้นำไปสู่ความสำเร็จในการประกอบกิจการ (Timmons, 2003) ก่อให้เกิดการสร้างโอกาส การจ้างงาน การกระจายรายได้ และเสริมสร้างการทำมาหากินในชนบท แนวคิดการมุ่งเน้นพัฒนาคุณลักษณะผู้ประกอบการให้แก่เกษตรกร เพื่อไปสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรกร และพัฒนาผู้ประกอบการเกษตรกรเหล่านั้น ไปสู่ธุรกิจเกษตรสีเขียวเพื่อตอบสนองความท้าทายดังกล่าวข้างต้น

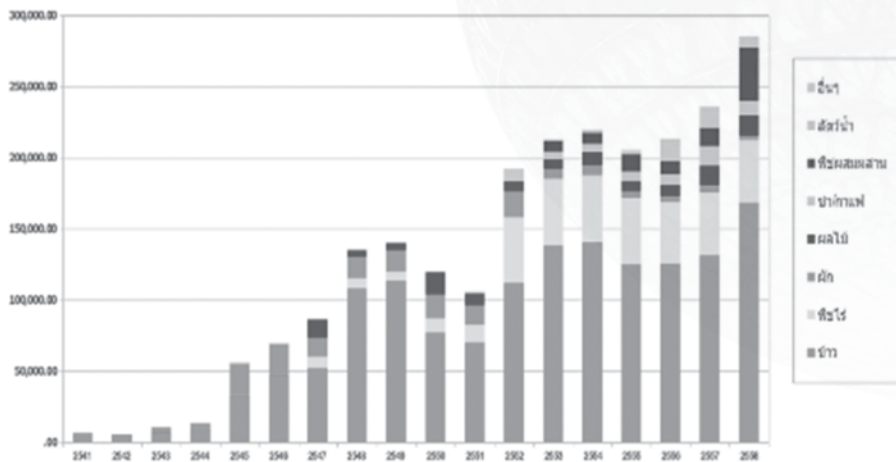


การพัฒนาเกษตรกรเป็นหนึ่งในเป้าหมายกระบวนการพัฒนาภาคการเกษตรของประเทศไทยตามโมเดลการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ซึ่งผลักดันให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ เปลี่ยนจากการเกษตรแบบดั้งเดิม (Traditional Farming) ไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ ที่เน้นการบริหารจัดการและเทคโนโลยี (Smart Farming) โดยเกษตรกรต้องรู้รายขึ้น และเป็นเกษตรกรแบบผู้ประกอบการ (Farmer as Entrepreneur) (กระทรวงอุตสาหกรรม, 2559) หนึ่งในโครงการสำคัญภายใต้แผนการปฏิรูปการเกษตรของประเทศไทย (พ.ศ. 2556-2561) คือ โครงการพัฒนาเกษตรกรสู่เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) ที่หลายฝ่ายคาดหวังว่าจะสามารถนำมาใช้พัฒนาเกษตรกรได้อย่างยั่งยืน โดยพัฒนาให้เกษตรกรมีความรู้อย่างเพียงพอ มีข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาดเพื่อใช้วางแผนในการผลิต รวมทั้ง มีความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพสูงที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สาคร ศรีมุข, 2558) ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของผู้ประกอบการเกษตรกร (Agriprenurship) ที่กล่าวว่า ผู้ประกอบการเกษตรกรเป็นคนที่มีความสามารถในการสร้างและการพัฒนาธุรกิจที่ทำกำไรในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง (Pieter de Wolf and Herman Schoorlemmer, 2007) มีทัศนคติของผู้ประกอบการที่ตระหนักถึงโอกาสทางธุรกิจใหม่ มีความสามารถด้านเครือข่าย มีทักษะการบริหารจัดการ การตลาดและการขาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Rudmann, 2008)

ความนิยมในสินค้าเกษตรอินทรีย์ หรือสินค้าออร์แกนิก ทำให้เกิดการขยายตัวเพิ่มขึ้นของธุรกิจเกษตรสีเขียว (Green Agribusiness) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเกษตรกรรมอินทรีย์หรือฟาร์มออร์แกนิก ซึ่งเป็นธุรกิจเกษตรที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เติบโตตามความต้องการในการบริโภคสีเขียว จึงส่งผลให้เกษตรกรที่มีคุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรมองเห็นโอกาสทางธุรกิจ พัฒนาปรับตัวในการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ตลาดเกษตรอินทรีย์หรือตลาดออร์แกนิกในประเทศไทยและต่างประเทศขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (มรกต กำแพงเพชรและพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2559) โดยในปี 2559 ได้ขยายตัวต่อเนื่องอีกครั้ง จากปี 2558 เกษตรอินทรีย์มีการขยายตัวสูงถึง 21% ผลผลิตส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าวออร์แกนิก และพืชผสมผสาน ซึ่งการขยายตัวของพื้นที่เกษตรอินทรีย์นี้ สาเหตุหลักมาจากการยกเลิกนโยบายประกันราคาข้าวในช่วงต้นปี 2557 ซึ่งเริ่มทำให้ราคาข้าวเปลือกทั่วไปปรับตัวลดลง โดยเฉพาะในช่วงปลายปี 2559 ที่ราคาข้าวเปลือกตกต่ำสุดในรอบเกือบ 10 ปี ทำให้แนวโน้มปี 2561 เกษตรกรที่ปลูกข้าวหันมาปรับเปลี่ยนเป็นเกษตรอินทรีย์มากขึ้น พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขยายตัวเพิ่มขึ้นจาก 235,523.35 ไร่ ในปี พ.ศ. 2557 เป็น 284,918.44 ไร่ ในปี พ.ศ. 2558 ในส่วนของจำนวนฟาร์มเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานในช่วงเวลาดังกล่าว เพิ่มขึ้นจาก 9,961 ฟาร์มในปี พ.ศ. 2557 เป็น 13,154 ฟาร์มในปี พ.ศ. 2558 (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท, 2559)



พื้นที่เกษตรอินทรีย์ไทย (มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท)



ภาพที่ 1 การขยายตัวพื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย ตั้งแต่ปี 2541-2558

ที่มา : มูลนิธิสายใยแผ่นดิน/กรีนเนท,2559

แม้ว่าประเทศไทยมีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูก รวมทั้งมีความหลากหลายในเชิงพื้นที่ ทำให้สามารถเพาะปลูกพืชเศรษฐกิจได้หลากหลายประเภท สามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรได้ปีละหลายหมื่นล้านบาท แต่เกษตรกรในประเทศไทยยังคงประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะในมิติของการผลิตยังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่สูงนักและรายได้เกษตรกรมีอัตราเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ สาเหตุเกิดจากเกษตรกรไม่มีความรู้เพียงพอ ขาดข้อมูลเชิงลึกด้านการตลาดสำหรับวางแผนการผลิต รวมทั้งขาดความรู้ในการผลิตสินค้าเกษตรคุณภาพสูงที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จากประเด็นปัญหาดังกล่าวสะท้อนว่าอาชีพเกษตรกรในประเทศไทยยังขาดการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกษตรกรจึงไม่สามารถยึดการเกษตรเป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ถึงแม้ว่ารายได้สุทธิครัวเรือนของเกษตรกรจะเพิ่มขึ้น แต่รายคาบจ่ายการผลิตและค่าครองชีพก็ขยับสูงขึ้นตาม นอกจากนั้นราคาผลผลิตที่จำหน่ายยังผันผวน ส่งผลให้หนี้สินเกษตรกรมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ความเปราะบางสำคัญที่ทำให้การพัฒนาเกษตรกรขาดความยั่งยืนนั้น ส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์กับนโยบายของภาครัฐที่ถูกออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร แต่ไม่ได้ตั้งอยู่บนแนวคิดที่จะพัฒนาเกษตรกรให้มีความยั่งยืนในอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งต้องเริ่มจากการพัฒนาตัวเกษตรกรเอง โดยเฉพาะการสร้างเสริมเข้มแข็งให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว จะทำให้ภาครัฐไม่จำเป็นต้องกำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าและโอบอุ้มเกษตรกรไว้อยู่ตลอดเวลา (ฤทัยชนก จริ่งจิตร,2556) แนวคิด “ผู้ประกอบการเกษตรกร” จึงเป็นกลไกสำคัญในการตอบโจทย์เพื่อการพัฒนาดังกล่าว แนวคิดนี้สามารถสร้างให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน(Bergevoet et al., 2005; McElwee and Bo-



sworth, 2010) และคาดว่าสามารถพลิกโฉมการเกษตรไทยในยุคประเทศไทย 4.0 ดังนั้นบทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ อธิบายความชัดเจนต่อแนวคิดเรื่อง คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในธุรกิจเกษตรสีเขียว ผ่านการทบทวนวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้ให้เห็นว่า คุณลักษณะของผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จส่งผลให้ธุรกิจเกษตรสีเขียวประสบความสำเร็จ ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางพัฒนาเกษตรกรไทย (Farmer) ไปสู่การเป็นผู้ประกอบการเกษตรกร (Agripreneurship) หรือ เกษตรกรปราดเปรื่อง (Smart Farmer) นั่นเอง

ความหมายของผู้ประกอบการเกษตรกร

พฤติกรรมการเป็นผู้ประกอบการส่งผลให้เกิดความก้าวหน้าในด้านเศรษฐกิจของกิจการ (Low and MacMillan, 1988) การตัดสินใจกล้าเสี่ยง การสรรหาปัจจัยการผลิต การสร้างนวัตกรรม ผู้ประกอบการสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด ทำให้เกิดผลตอบแทนด้านเศรษฐศาสตร์ (Stevenson and Jarillo, 1990) รวมทั้งทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน และได้รับผลตอบแทนทางการเงิน ที่มีผลต่อผลประโยชน์ของกิจการ (Covin and Slevin, 1991; Schollhammer, 1982) ผู้ประกอบการทำหน้าที่ใช้ทรัพยากรที่สอดคล้องกับโอกาสทางธุรกิจทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและทำให้เศรษฐกิจเติบโต (Schumpeter, 1942)

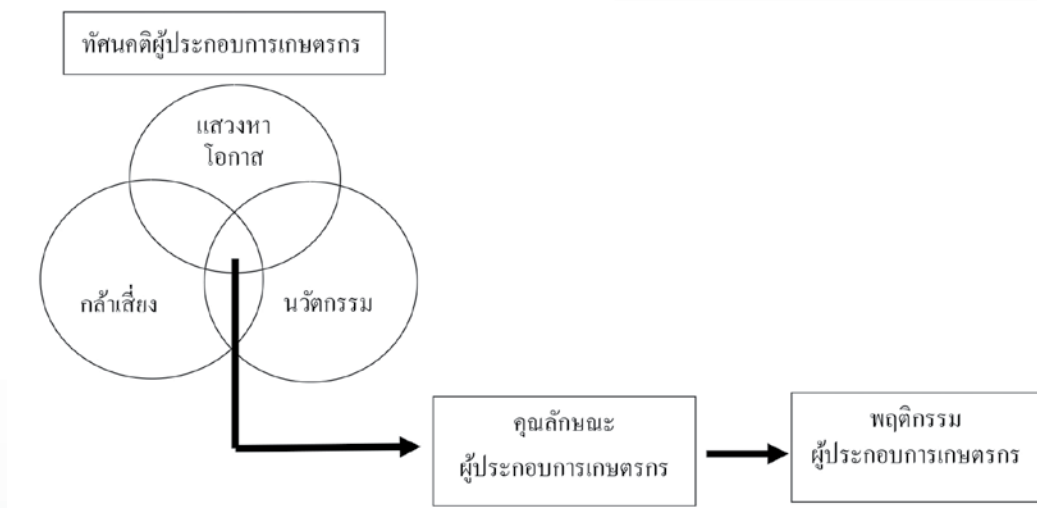
แนวคิดผู้ประกอบการเกษตรกรยังมีความกำกวมไม่มากนัก (McElwee, 2006) เพราะระหว่างคำว่า เกษตรกรและผู้ประกอบการเกษตรกรนั้นมีความเกี่ยวเนื่องกัน จึงยากต่อการให้คำนิยาม (Palich and Bagby, 1995) คำว่า ผู้ประกอบการเกษตรกร(Agripreneur) มาจากการผสมคำ 2 คำ คำว่า Agriculture การเกษตร รวมกับคำว่า Entrepreneur ผู้ประกอบการ เมื่อสองคำนี้รวมกัน ผู้ประกอบการเกษตรกร จึงมีความหมายว่า บุคคลที่เป็นผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจเกษตร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า ผู้ประกอบการเกษตรกรแตกต่างจากผู้ประกอบการทั่วไป (Carter and Rosa, 1998) เพราะธุรกิจเกษตรเป็นในธุรกิจที่มีความเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ และสภาพแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ชุมชนที่ทำการเกษตร (Eikeland and Lie, 1999) ผู้ประกอบการเกษตรกรมีกระบวนการตัดสินใจการเกษตรที่แตกต่างจากเกษตรกรทั่วไป มองว่า ฟาร์มเป็นธุรกิจหนึ่งในภาคอุตสาหกรรมเกษตร (Agro-industrial) กิจกรรมหลักของผู้ประกอบการเกษตรกรจะมุ่งเน้นกระบวนการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร หรือสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ในอุตสาหกรรมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นผู้ประกอบการเกษตรกรจะมีทัศนคติ คุณลักษณะ และพฤติกรรมที่เหนือกว่าเกษตรกรกล่าวคือ เกษตรกร คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร มีรายได้จากการขายวัตถุดิบทางการเกษตร แต่ผู้ประกอบการเกษตร คือ บุคคลที่จัดการธุรกิจการเกษตรที่มีความตั้งใจในการขยายธุรกิจและการที่มีภาวะความเป็นผู้นำและการบริหารจัดการความสามารถเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษา

พฤติกรรมผู้ประกอบการจะเกี่ยวเนื่องกับนวัตกรรม ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างคุณค่าและการแสวงหาโอกาส (de Lauwere et al., 2002). คุณลักษณะผู้ประกอบการทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ (Gajanayake and Surangi, 2010) ดังนั้นความท้าทายสำหรับภาคเกษตรที่จะช่วยให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในธุรกิจเกษตรต้องพัฒนาคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเกษตรกร (McElwee, 2006) พฤติกรรมของผู้ประกอบการเกษตรกรประกอบด้วย 2 ส่วนที่สำคัญคือ ทักษะการบริหารจัดการที่จำเป็นในการดำเนินธุรกิจฟาร์ม (Farm Management) ให้มีผลกำไร และ จิตวิญญาณผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Spirit) ซึ่งทักษะการบริหารจัดการสามารถสอนให้เกษตรกรเข้าใจได้ แต่จิตวิญญาณผู้ประกอบการไม่สามารถสอนได้ เพราะมาจากจิตใจภายใน ได้แก่ ทศนคติซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการเป็นผู้ประกอบการ ดังนั้นเพื่อเข้าใจปรากฏการณ์ของผู้ประกอบการเกษตรกรจึงจำเป็นต้องเข้าใจทศนคติของผู้ประกอบการเกษตรกรเพื่อเป็นแนวทางไปสู่คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกร (Beedell and Rehman, 2000)

ทศนคติผู้ประกอบการเกษตรกร (Agripreneurship Attitude)

ทศนคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Fishbein and Ajzen, 1975) ทศนคติมิใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ก่อตัวมาจากการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับทศนคติต่อการเป็นผู้ประกอบการเกษตรกร (Attitude Towards Agripreneurship) หมายถึง ทศนคติการสร้างนวัตกรรม ทศนคติการแสวงหาโอกาส และทศนคติกล้าเสี่ยง ดังภาพที่ 2

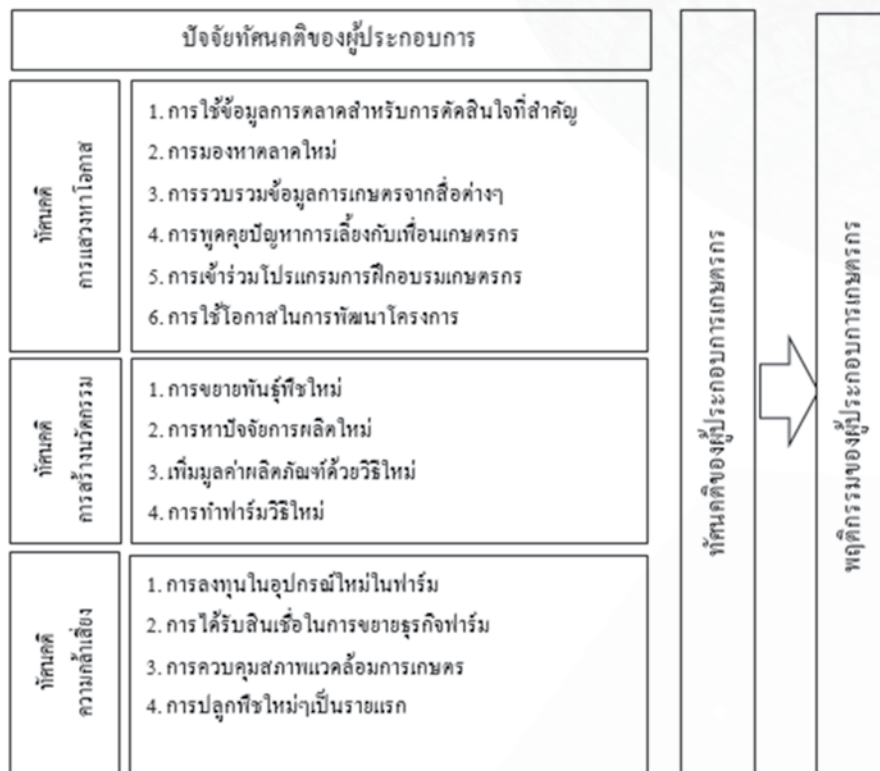


ภาพที่ 2 ทศนคติผู้ประกอบการเกษตรกร

ที่มา : ดัดแปลงจาก A study on entrepreneurial attitudes of upcountry vegetable farmers in Sri Lanka, H. S. Rohitha Rosairo, David J. Potts (2016)



ผู้ประกอบการแต่ละคนจะมีทัศนคติและแรงจูงใจส่วนบุคคลที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ (Moreno et al., 2007) สำหรับทัศนคติผู้ประกอบการเกษตรกรประกอบไปด้วย 3 ส่วนดังแสดงในภาพที่ 3



ภาพที่ 3 รูปแบบของทัศนคติภายในของผู้ประกอบการเกษตร

ที่มา : A model of intrinsic determinants of farmer entrepreneurial attitudes, H. S. Rohitha Rosairo David J. Potts. (2016)

1. **ทัศนคติการแสวงหาโอกาส** เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการหลักของการรับรู้โอกาส (ขั้นตอนแรกในกระบวนการของการเป็นผู้ประกอบการ) และการพัฒนาที่นำไปสู่การก่อตั้งทางธุรกิจ ได้แก่ ความตื่นตัวของผู้ประกอบการ ความไม่สมดุลข้อมูลและความรู้ที่มีมาก่อน เครือข่ายทางสังคม ลักษณะบุคลิกภาพรวมถึงการมองโลกในแง่ประสิทธิภาพและความคิดสร้างสรรค์ (Ardichvili et al., 2003 Fletcher, 2006; Jones and Holt, 2008)

2. **ทัศนคติการสร้างนวัตกรรม** มาจากการเปิดใจรับสิ่งใหม่ ใช้ความคิดสร้างสรรค์สำหรับทุกอย่างโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความคิดใหม่ในการปรับปรุงธุรกิจเดิมหรือสร้างธุรกิจใหม่จากความคิดที่แตกต่างกัน (Jeffrey H. Dyer, Hal Gregersen and Clayton M.Christensen 2011)



3. ทักษะการคิดความเสี่ยง ผู้ประกอบการที่มีทัศนคติที่มีความเสี่ยงต่ำจะเลือกที่มีความเสี่ยงน้อย ในโครงการขนาดเล็กผลตอบแทนจะต่ำ ผู้ประกอบการที่มีทัศนคติที่มีความเสี่ยงสูงแทนที่จะเลือกเสี่ยง โครงการขนาดใหญ่ผลตอบแทนจะสูงตามไปด้วย (Chell et al.1991; Rauch and Frese, 2007)

คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ

ในศาสตร์ของการเป็นผู้ประกอบการสามารถอธิบายทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ประกอบการได้ด้วยศาสตร์จิตวิทยา สังคม และเศรษฐศาสตร์ ผู้ประกอบการจะถูกอธิบายว่า เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่าง (Rauch and Frese, 2005) ทักษะของผู้ประกอบการเกษตรกรที่สำคัญประกอบไปด้วย 1) สามารถสร้างนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง 2) ทำงานเชิงรุกและตัดสินใจแข่งขันในเชิงรุกกับคู่แข่ง และ 3) สามารถจัดการความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ (Basso, Fayolle and Bouchard 2009) การศึกษาและการวิจัยจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า ทักษะของผู้ประกอบการส่งผลต่อพฤติกรรมความเสี่ยงในกิจการและรายได้ที่มีความสำคัญมากขึ้นในการกำหนดความสำเร็จของธุรกิจ (Lauwere 2004; Dimov and Shepherd, 2005; Pyysiinen, Anderson, McElwee and Vesala, 2006; Haber and Reichel, 2007; Rudmann, Vesala and Jckel, 2008) นักวิจัยต่างประเทศกำหนดคุณลักษณะของผู้ประกอบการเกษตรกรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ 1) นิยชอบความเสี่ยง 2) มีความคิดสร้างสรรค์ 3) มีสามารถแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรค (Arenius and Minniti, 2005; Stewart and Roth, 2004) 4) มุ่งความสำเร็จ (Collins, Hanges and Locke, 2004) 5) การรับรู้ความสามารถของตน (Schiebel, 2002; Arenius and Minniti, 2005)

คุณลักษณะสำคัญผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จเป็นคุณสมบัติส่วนตัวที่ส่งผลต่อความสำเร็จในธุรกิจเกษตร ผู้ประกอบการเกษตรกรมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง มีความสามารถในการควบคุมเหตุการณ์แก้ปัญหาด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นอกจากนี้แล้ว ยังมีความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้ในวิชาชีพ แสวงหาโอกาส สร้างเครือข่าย มีทักษะการจัดการอื่นๆ รวมทั้งการจัดการเชิงกลยุทธ์ คุณลักษณะเหล่านี้นำไปสู่การตระหนักถึงการมองหาโอกาสในการสร้างธุรกิจ การพัฒนาและปรับปรุงธุรกิจอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ธุรกิจมีกำไร (Stevenson and Jarillo, 1990; Manet al, 2002; European Commission, 2003) ดังนั้นเกษตรกรจะประสบความสำเร็จในธุรกิจได้ ต้องสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการที่ประสบความสำเร็จ 6 ประการให้กับเกษตรกร ตามงานวิจัยและแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้ประกอบการ (Frese, 2000; มรกต กำแพงเพชรและประสพชัย พสุนนท์ 2558) ได้ให้นิยามไว้ดังแสดงในตารางต่อไปนี้



ตารางที่ 1 คุณลักษณะผู้ประกอบการ

คุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกร	ที่มาของงานวิจัย
1. ความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomy) คือ ความสามารถและความตั้งใจที่จะนำตนเองไปสู่โอกาส เป็นคนที่สามารถทำงานได้ด้วยตนเอง และสามารถตัดสินใจได้ในภาวะบีบบังคับ	Chandler and Jansen (1992), Chell and Tracey (2005), Locke (2000), Busenitz and Barney (1997), Simon et al. (2000)
2. ความมีนวัตกรรม (Innovativeness) คือ การเป็นผู้มีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับสินค้าใหม่ ๆ การบริการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ	Baron (2000); Gaglio (1997, 2004); Gaglio and Katz (2001), Kirzner (1979, 1997), Shane (2000, 2003)
3. ความกล้าเสี่ยง (Risk taking) ความกล้าเสี่ยงแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ กล้าเสี่ยงต่อสิ่งที่ไม่รู้ กล้าใช้ทรัพยากรจำนวนมากสำหรับก่อตั้งธุรกิจ และกล้ากู้ยืมทรัพยากรจำนวนมาก	Christiansen and Bower (1996), Harper (1996), Hoy and Carland (1983), Miner and Raju (2004), Timmons et al. (1985)
4. ความก้าวร้าวในการแข่งขัน (Competitive aggressiveness) คือ ความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะในการแข่งขัน ความพยายามที่จะทำให้อยู่เหนือคู่แข่งประสิทธิภาพ	Venkatraman (1989) Naman and Slevin, 1993; Becherer and Maurer, 1997; Dickson and Weaver, 1997; Steensma et al., 2000.) and Okhomina (2010)
5. ความสม่ำเสมอและใฝ่ใจในการเรียนรู้ (Stability and learning orientation) หมายถึง การที่เจ้าของกิจการมีความมั่นคงไม่เก็บสิ่งผิดพลาดมาเป็นอารมณ์หรือผิดหวัง ท้อแท้ แต่จะนำเอาประสบการณ์เหล่านั้นมาเรียนรู้	Covin and Lumpkin (2011) Hult, Hurley and Knight, 2004; Hult, 1998; Calantone, Cavusgil and Zhao, 2002; Covin, 1991).
6. ความใฝ่ใจในความสำเร็จ (Achievement orientation) หมายถึง ผู้ที่ชอบงานที่ท้าทายมีแรงจูงใจในการทำงานให้สำเร็จและดีกว่าเดิม	Timmons et al. (1985), Bird (1989), Boyd and Vozikis (1994), Baum et al. (2001), Baum and Locke (2004), Locke and Baum (2007), McClelland (1961), Miner et al. (1989), Naffziger et al. (1994)

ความสำเร็จในการทำธุรกิจเกษตรสีเขียว (Success in Green Agribusiness)

ความสำเร็จในธุรกิจ (Success) และผลการดำเนินงาน (Performance) เป็นสองแนวคิดที่มีการศึกษาอย่างกว้างขวางและเป็นแนวคิดที่เหลื่อมกันอยู่ยากที่จะแยกออกจากกัน (Simpson, Padmore and Newman, 2012) แต่อย่างไรก็ตามความสำเร็จในธุรกิจเกษตรสีเขียว ธุรกิจที่บริหารทุกทรัพยากรให้ถูกใช้ไปอย่างคุ้มค่า เกี่ยวข้องไปกับการพยายามรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อธุรกิจด้วย เป็นมิตรที่ดีต่อสังคม ชุมชน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นการวัดผลความสำเร็จของธุรกิจจะวัดจากผลการดำเนินงานทั้งด้านการเงิน (Finance) ได้แก่ 1) กำไร 2) ยอดขาย 3) การเจริญเติบโตของจำนวนพนักงานและ 4) การเจริญเติบโตของจำนวนของลูกค้า และด้านที่ไม่ใช่การเงิน (Non-Finance) ได้แก่ 1) ความพึงพอใจในงานที่ทำ 2) การมีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม 3) การได้คิดสร้างสรรค์งานและ 4)



การได้ช่วยเหลือชุมชน (Toledo-Lpez, Daz-Pichardo, Jimnez-Castaeda and Snchez-Medina, 2012) ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือต่างๆที่ได้รับการยอมรับและนิยมใช้อย่างแพร่หลาย คือ ดัชนีชี้วัดผลการดำเนินงานแบบสมดุล (Balanced Scorecard) เพื่อวัดผลความสำเร็จที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน ตามแนวคิดของ Robert S. Kaplan และ David P. Norton การวัดผลด้วย Balanced Scorecard จะทำให้ผู้ประกอบการเกษตรกรเห็นถึงผลการดำเนินงานภาพรวมของธุรกิจเกษตรสีเขียวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมความสำเร็จในการทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของผู้ประกอบการเกษตรกร พบว่ามีเกณฑ์ในการวัดดังนี้ ด้านการเงินวัดจาก กำไร ความต่อเนื่องของกิจการ ความเติบโตของธุรกิจ และ นวัตกรรม และด้านที่ไม่ใช่การเงินวัดจาก ความพึงพอใจในการตัดสินใจ สมดุลในชีวิตการทำงาน การรับรู้ของชุมชน และ การคืนประโยชน์สู่สังคม

สรุปและข้อเสนอแนะ

ธุรกิจเกษตรสีเขียวในประเทศไทยจะขับเคลื่อนได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน ต้องพัฒนาและเสริมสร้างคุณลักษณะผู้ประกอบการเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จให้กับเกษตรกร จะส่งผลให้เกษตรกรมีความสามารถในการสร้างและพัฒนาธุรกิจที่ทำกำไรในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่ตระหนักถึงโอกาสทางธุรกิจใหม่ มีความสามารถด้านเครือข่าย มีทักษะการบริหารจัดการ การตลาดและการขาย การจัดการเชิงกลยุทธ์ทางธุรกิจ ซึ่งความสามารถนี้จะทำให้ผู้ประกอบการเกษตรกรประสบความสำเร็จธุรกิจเกษตรสีเขียว

ดังนั้นหากต้องการสร้างเกษตรกรให้เป็นผู้ประกอบการเกษตรกร ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์ด้านการพัฒนาการเกษตรของประเทศไทย โดยการเพิ่มการสร้างคุณลักษณะการเป็นผู้ประกอบการเกษตรกรผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคการศึกษา แบบบูรณาการการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียวซึ่งมีปรัชญาที่อยู่เบื้องหลังว่า ผู้ประกอบการเกษตรกรนั้น ต้องผลิตอาหารปลอดภัยตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งอาหารปลอดภัยนี้จะช่วยให้เกษตรกรและผู้บริโภคมีสุขภาพดี เมื่อผู้บริโภคได้รับสิ่งที่ดีย่อมเกื้อหนุนซื้อสินค้าจากธุรกิจสีเขียวทำให้กลายเป็นวิถีแห่งความยั่งยืนของสังคมและสิ่งแวดล้อม





บรรณานุกรม

- กระทรวงอุตสาหกรรม (2559) ยุทธศาสตร์การพัฒนอุตสาหกรรมไทย 4.0 ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) [ออนไลน์]. 2559. เข้าถึงได้ที่ http://www.oie.go.th/sites/default/les/attachments/industry_plan/thailandindustrialdevelopmentstrategy4.0.pdf (2 กุมภาพันธ์ 2560)
- ฤทัยชนก จริ่งจิตร. เจาะลึก “Smart Farmer” แก่นแนวคิดใหม่ หรือจะพลิกโฉมการเกษตรไทย.2556. เข้าถึงได้ที่ : <http://tpso.moc.go.th/img/news/1074-img.pdf> (29 มกราคม 2559)
- รุ่งฤดี รัตนวิไล (2556) การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่งเสริมความสำเร็จด้านการผลิตและการตลาดในการผลิตพืชเกษตรอินทรีย์ระหว่าง กลุ่มเกษตรกรกับเกษตรกรรายย่อยในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 6 (2) กรกฎาคม – ธันวาคม, 159-178.
- รุ่งฤดี รัตนวิไล (2559) การใช้ประโยชน์และมูลค่าทางเศรษฐกิจของผักพื้นบ้านในตำบลผู้ย้าหมี อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 8 (1) มกราคม - มิถุนายน 2559, 85-101
- มรกต กำแพงเพชรและพิทักษ์ ศิริวงศ์ (2559) เรื่องเล่าจากผู้ประกอบการสีเขียว จุดเปลี่ยนจากผับสู่ผักจากมังคุดสู่ส้มก้ออร์แกนิกฟาร์ม วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 9 (1) มกราคม – มิถุนายน, 201-214
- มรกต กำแพงเพชรและประสพชัย พสุนนท์ (2558) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความตั้งใจในการเป็นผู้ประกอบการของนักศึกษาปีสุดท้ายของมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. วารสารวิชาการธุรกิจปริทัศน์ ปีที่ 7 (1) มกราคม – มิถุนายน, 207-224
- สาคร ศรีมุข (2558) การปฏิรูประบบการเกษตร : การพัฒนาเกษตรกรปราดเปรื่อง ปีที่ 5 (5) กุมภาพันธ์เข้าถึงได้ที่ : http://library.senate.go.th/document/Ext9395/9395429_0002.PDF (2 กุมภาพันธ์ 2560)
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1977). Attitude – behavior relations: A theoretical analysis and review of empirical research.. Psychological Bulletin, 84, 5, 888-915.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980). Understanding attitudes and predicting social behavior. Englewood Cliffs, N.J., 1980).
- Ardichvili, A., Cardozo, R. and Ray, S. (2003), “A theory of entrepreneurial opportunity identification and development”, Journal of Business Venturing, Vol. 18 No. 1, pp. 105-23.



- Beedell, J., and Rehman, T. 2000 'Using social-psychology models to understand farmers' conservation behaviour', *Journal of Rural Studies*, Vol. 16, Issue 1, pp. 117-127
- Calantone, S.T., Cavusgil and Y., Zhao, Learning orientation, firm innovation capability, and firm performance, *Industrial Marketing Management*. 2002, 31: 515 –524
- Carter, S., Rosa, P., 1998. Indigenous rural firms: farm enterprises in the UK. *International Small Business Journal* 16 (4), 15–27.
- Chell,E.,Harworth,J.,Brearley,S.,1991.The search for entrepreneurial traits .In :Chell ,E., Harworth , J ., Brearley,S.(Eds.),*The Entrepreneurial Personality: Concepts, Cases and Categories*, Routledge Small Business Series. Thomson Learning, London,pp.29–53.
- Corbett, A.C. (2007), "Learning asymmetries and the discovery of entrepreneurial opportunities", *Journal of Business Venturing*, Vol. 22 No. 1, pp. 97-118.
- Covin JG and Lumpkin GT (2011) Entrepreneurial orientation theory and research: Reactions on a needed construct. *Entrepreneurship: Theory & Practice* 35(5): 855–872.
- De Lauwere, C., Verhaar, K., Drost, H., 2002. The Mystery of Entrepreneurship: Farmers looking for new pathways in a dynamic society. in Dutch with English summary. Wageningen University and Research Centre.
- Eikeland, S., Lie, I., 1999. Pluriactivity in rural Norway. *Journal of Rural Studies* 15 (4), 405–415.
- Fletcher, D.E. (2006), "Entrepreneurial processes and the social construction of opportunity" *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol. 18 No. 5, pp. 421-40.
- G.T.M., Hult, R.F., Hurley and G.A., Knight, Innovativeness: Its Antecedents and Impact on Business Performance, *Industrial Marketing Management*. 2004, 33: 429– 438.
- H. S. Rohitha Rosairo, David J. Potts, (2016) "A study on entrepreneurial attitudes of upcountry vegetable farmers in Sri Lanka", *Journal of Agribusiness in Developing and Emerging Economies*, Vol. 6 Issue: 1, pp.39-58,
- Howard H. Stevenson and J. Carlos Jarillo. (1990). *Strategic Management Journal* Vol. 11, Special Issue: Corporate Entrepreneurship, pp. 17-27
- Jeffrey H. Dyer, Hal B. Gregersen, and Clayton M. Christensen 2011*The Innovator's DNA: Mastering the Five Skills of Disruptive Innovators*. Harvard Business Review



- Jones, O. and Holt, R. (2008), The creation and evolution of new business ventures: an activity theory perspective, *Journal of Small Business and Enterprise Development*, Vol. 15 No. 1, pp. 51-73.
- Low, Murray B.; MacMillan, Ian C.(1988) *Entrepreneurship: Past Research And Future Challenges*. *Journal of Management*; 14
- Mason and Garcia, 1993 J.B Mason, M Garcia Micronutrient decieny – the global situation *SCN News*, 9 (1993), pp. 11–16
- McElwee G. (2006) The enterprising farmer: A review of entrepreneurship in agriculture. *Journal of the Royal Agricultural Society of England* January
- McElwee, G. (2006). Farmers as entrepreneurs: developing competitive skills. *Journal of Developmental Entrepreneurship*, 11(3), 187-206.
- McElwee, G. (2008a). Literature review and segmentation framework. In Ch. Rudmann (ed.), *Entrepreneurial skills and their role in enhancing the relative independence of farmers. Results*
- McElwee, G., & Bosworth, G. (2010). Exploring the strategic skills of farmers across a typology of farm diversication approaches. *Journal of Farm Management*, 13(12), 819-838.
- Mokaya, S. K. O. (2004). *The Concept and Theories of Entrepreneurship*, Ph.D. Term Paper, School of Business, Kenyatta University
- Moreno, J.D., Castillo, L.L. and Masere, E.D. (2007), Inuence of entrepreneur type, region and sector effects on business self-condence: empirical evidence from Argentine rms”, *Entrepreneurship & Regional Development*, Vol. 19 No. 1, pp. 25-48.
- Pieter de Wolf and Herman Schoorlemmer, (2007) *Exploring the Significance of Entrepreneurship in Agriculture*. Research Institute of Organic Agriculture FiBL, Ackerstrasse,
- Rauch, A.,Frese,M.,2007.Let’s put the person back into entrepreneurship research :ameta-analysis on the relationship between business owners’ personality traits, business creation, and success .*European Journal of Work and Organizational Psychology* 16,353–385.
- Rudmann C, Vesala KM, Jckel J. Synthesis and recommendations. (2008) *Entrepreneurial Skills and their Role in Enhancing the Relative Independence of Farmers*, 8-85.



- Simpson, M., Padmore, J., & Newman, N. (2012). Towards a new model of success and performance in SMEs. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 18(3), p. 264 - 285.
- Timmons, J. (2003), *New Venture Creation*, 6th ed., McGraw-Hill, New York, NY
- T. Nagalakshmi A. Sudhakar (2013) Agri-Preneurs: A Case Study of Dharmapuri Farmers .*International Journal of Science and Research (IJSR)*, India Online Volume 2 Issue 8, August 2013
- Toledo-Lpez, A., Daz-Pichardo, R., Jimnez-Castaeda, J. C., & Snchez-Medina, P. S. (2012). Denying success in subsistence businesses. *Journal of Business Research*, 65, p. 1658 1664.

